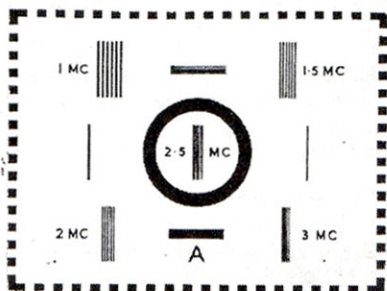

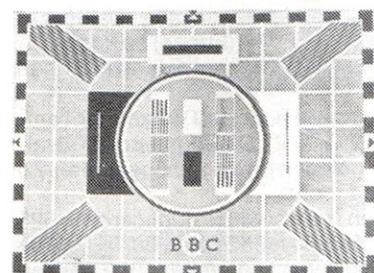
TELEVISION

Nieuws en foto's: Gösta v.d. Linden, Noorderhavenkade 21^b, 3039 RD ROTTERDAM, NL.
Negatieven: Henny Demming, Talmestraat 45, 182 EK AMSTELVEEN, NL.

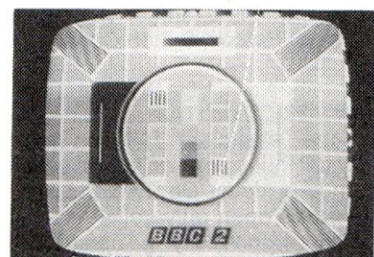

1) The pre-war test card "A" as was used for internal purposes by the BBC.

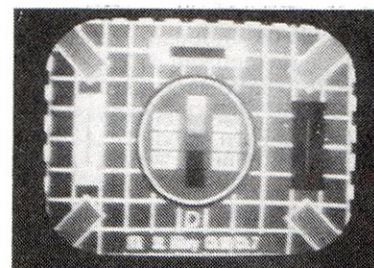
Photo-courtesy: C. Taylor.

2) The BBC test card "C".
Photo-courtesy: HS Publications

3) A modified test card "C" was used by the BBC 2. Also the ID "BBC 2 625 lines" has been in use. GV's.

4) The test card "D" via the 405 line VHF transmitter of the ITA at Saint Hilary, using channels B-7 and B-10 RBV.

5) The BBC experimental colour test card in the 1950s.

Photo-courtesy: C. Taylor.

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de BDXC treft u in dit nummer een speciale TV-rubriek aan. Voor deze gelegenheid hebben wij oude tot zeer oude foto's van (test-)beelden van diverse omroeporganisaties gepubliceerd. Het is natuurlijk slechts een greep uit het enorm grote aantal beschikbare foto's.

Tevens wordt hierbij in vogelvlucht de ontwikkeling van de hoge definitie televisie beschreven in o.a. Engeland, Frankrijk, Duitsland, België en Nederland. Met nadruk wijzen wij erop dat deze overzichtjes niet compleet zijn. Hiervoor is immers de beschikbare ruimte te beperkt. Na deze overzichtjes volgen nog een aantal karakteristieke oude beelden uit andere landen van Europa.

Eén van de oude testbeelden wordt ontwikkeld door de BBC, testbeeld "A" genaamd. Het was een erg simpel beeld, zie afbeelding 1, met alleen maar zwart en wit informatie. Een grijstrap ontbrak voor de afregeling van het contrast, zodat het beeld alleen maar geschikt was voor de scherpte-instelling, het testen van de bandbreedte en in enigermate voor de symmetrie. Vanwege de zwarte rechthoek onder de cirkel werd dit testbeeld ook wel "brievenbus testbeeld" genoemd. Een variant op dit beeld vormde testbeeld "B". De zwarte rechthoek was hier boven de cirkel getekend en tevens waren de frekwentiebalken anders geplaatst. Deze twee vooroorlogse beelden "A" en "B" zijn nooit door de BBC uitgezonden via de zender te Alexandra Palace op kanaal B-1. Ze werden alleen intern gebruikt voor o.a. het afregelen van camera's. Gedurende de eerste dagen van de TV (405 lijnen) vanaf het jaar 1936 werd er een elektronisch opgewekt zwart kruis op een witte achtergrond als testbeeld uitgezonden. Zo'n beeld volstond in die dagen....

Overdag werd er niet uitgezonden. Om de RTV-handelaren toch van dienst te kunnen zijn zond de BBC elke ochtend het kruistestbeeld gedurende 1,5 uur uit!

TV-DX..., het zal best voorgekomen zijn, maar het aantal mensen met een dure TV ontvanger was relatief zeer klein. Toch werd het BBC programma van de zender Alexandra Palace in Amerika ontvangen in de herfst van 1938! in de Riverhead Laboratoria van de RCA Communications, Long Island, N.Y. Een foto van deze F-2 laag ontvangst staat afgebeeld in het BDXC Bulletin van januari 1983 op pagina 254-40.

De Tweede Wereldoorlog maakte een einde aan alle TV uitzendingen van de BBC. Pas in 1947 werden er regelmatige uitzendingen hervat. Ondertussen was de TV techniek al een stuk gevorderd en het simpele vooroorlogse kruistestbeeld voldeed in het geheel niet meer. In hetzelfde jaar, 1947, verscheen dan ook testbeeld "C" (zie foto 2). Dit beeld is van 1947 tot 1964 in gebruik geweest bij de BBC. De BBC 2 gebruikte een gemodificeerde vorm van dit testbeeld (zie foto 3). Andere omroepen gebruikten eigen aangepaste vormen van dit testbeeld, zoals in Lybië, Mauritius, Jamaica, Trinidad en Tobago en Brazilië.

De commerciële TV, de ITA, begon pas in de loop van de 50er jaren uit te zenden. In 1954 werd er een begin gemaakt met de organisatie van de Independent Television Authority (ITA). In 1955 werd het eerste station van de ITA geopend en wel in Croydon. Dit ene station voorzag een enorm aantal mensen in Greater London van TV beelden, zij het, dat er later in 1969 een nieuw UHF-station in de lucht zou komen, om de programma's te kleuren.

In het prille bestaan van deze zender waren ruim 10 miljoen mensen in staat om de programma's van London Weekend TV/Thames TV rechtstreeks te ontvangen. Men gebruikte een enkelzender, werkende op kanaal B-9 Vertikaal; dit was tevens de eerste band 3 TV zender in Groot-Brittannië. Een experimentele rondstraal-antenne vond een plaats in een tijdelijke mast van 60 meter hoogte. Hiermee verkreeg men een maximaal uitgestraald vermogen van 60 kW, genoeg om het grootste gedeelte van Greater London van een acceptabel (405 lijnen) beeld te voorzien.

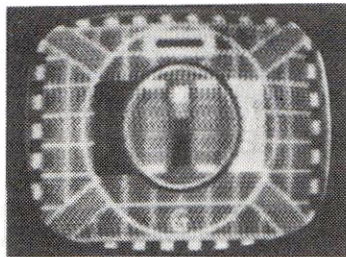
In 1956 werd er een tweede ITA-station geopend te Lichfield (ATV) in de Midlands, gevolgd door de zenders Winter Hill (Granada TV) en Emley Moor (Yorkshire TV). Tevens werd in datzelfde jaar de ITA lid van de EBU-organisatie.

In het jaar daarop werd een begin gemaakt om Schotland van ITV-beelden te voorzien; de zender Black Hill (Scottish TV) kwam in de lucht. In 1958 werd weer een andere streek van Groot-Brittannië van TV voorzien en wel Wales, d.m.v. de zender Saint Hilary (HTV), zie foto 4. In datzelfde jaar werd de BBC zender Crystal Palace (de locatie Alexandra Palace had men inmiddels verlaten) op kanaal B-1 gedurende achtereenvolgens 25 dagen ontvangen (althans het geluid) in Williamstone Victoria in Australië! Bij drie gelegenheden werd bovendien het beeld ontvangen, zij het met wat sneeuw en fading. Deze unieke TV ontvangst over een afstand van meer dan 16.000 km. was te danken aan de bijzonder sterke ionisatiegraad van de ionosfeer als gevolg van de toen zeer sterke zonnevlekkenactiviteit. Hier was sprake van de zelden voorkomende, zogenaamde Trans Equatoriale Propagatie (TEP).

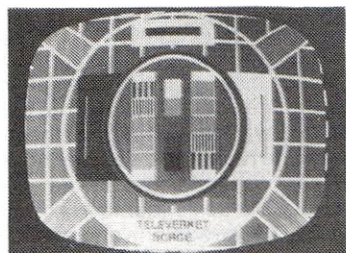
Een herhaling van deze situatie kwam zo'n 22 jaar later rond 1980. Veel TV-DX-ers ontvingen toen signalen vanuit Amerika, Afrika, het Verre Oosten enz. RMu ontving in die periode o.a. Brazilië, Australië en Maleisië! Het BDXC Bulletin barstte in die periode uit zijn voegen vanwege de zeer grote TV-rubriek....

Om weer op ons onderwerp terug te komen, in Groot-Brittannië startte men met experimentele UHF-uitzendingen, aanvankelijk in 405 lijnen!, doch na een paar maanden stapte men over op 625 lijnen volgens de Europese standaard. Al deze experimentele uitzendingen in band 5 vonden plaats in de buurt van Londen met een ERP van max. 125 kW. op kanaal 44. Ook experimenteerde men met kleurentuizendingen volgens de NTSC standaard. Het (kleuren)-testbeeld is te zien op foto 5.

In East Anglia werd de mast van de zender Mendlesham (Anglia TV) voltooid in het jaar 1959. Dit was toen de hoogste TV mast in Europa met een hoogte van ruim 300 meter. In 1960 werd het zuiden van Engeland in de ban van de buis gebracht: ITA Southern TV via de zender

6) The so called test card "G" type as seen by Erhard Schwarz in 1969! via the tx Plovdiv, channel R-2.

7) Another type of test card "G", here originating from the NRK tx on channel E-2 with ID "TELEVERKET NORGE"

Erhard Schwarz 1969.

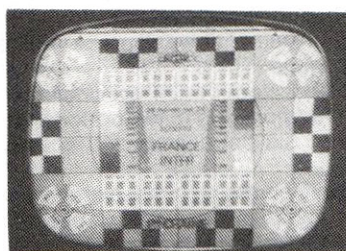

8) The information about the music with the test card, NRK Norway, channel E-2.

Erhard Schwarz, 1969.

9) Test card "F" was long ago in use by the SR in Sweden with the ID "SR FÄRG TV" (SR colour TV), seen on channel E-3 by Erhard Schwarz in.... 1968!

10) One of the many kinds of RTF test cards as used for the 1st programme in France, Lille, channel F8A, 819 lines, 1971, GLI

Dover. In 1961 verhuisde de gehele ITA-organisatie (algemeen) naar nummer 70 in de Brompton Road in Londen. De 160 metermast van Lichfield werd vervangen door een nieuwe mast van 300 meter, met als logisch gevolg dat het verzorgingsgebied uiteraard toenam. De zenders Stockland Hill en Caradon Hill (Westward TV) kwamen in de lucht. In 1962 werd de eerste onbemande relayzender van de ITA te Selkirk in gebruik genomen. Het ERP vermogen van de zender Croydon werd verhoogd tot ruim 350 kW, en de zendantenne's werden in een nieuwe 150 metermast gemonteerd. Nu konden ruim 13 miljoen kijkers LWT / Thames TV ontvangen.

In 1964 verschenen er twee verbeterde versies van testbeeld "C", en wel de testbeelden "D" en "E". Tussen deze testbeelden was niet veel verschil, alleen de frekwentiebalken waren afwijkend van elkaar. Foto 4 toont het testbeeld "D" van de ITA zender te Saint Hilary. Er werden twee programma's uitgezonden: a) HTV West, kanaal B-7 V, 100 kW, en b) HTV Wales / Cymru, kanaal B-10 V, 200 kW. De RTP in Portugal heeft o.a. de testbeelden "D" en "E" uitgezonden met de identificatie "RTP".

Een variant op de testbeelden "D" en "E" was een soortgelijk beeld, echter nu met twee concentrische cirkels. Dit afgeleide testbeeld werd testbeeld "G" genoemd. Op foto 6 is zo'n testbeeld "G" te zien via de zender Plovdiv op kanaal R-2. Het zelfde beeld is eveneens in gebruik geweest in o.a. Sierra Leone, Barbados, Gibraltar, Maleisië, Sabah en Cyprus. Een ander variant van testbeeld "G" vormen de foto's 7 en 8. Foto 7 is van de NRK in Noorwegen met de identificatie "Televerket Norge" (1969). Een jaar eerder was de identificatie "Telegrafverket Norge" en in het begin van de 70er jaren stond er alleen "NRK". Vlak voor het begin van een programma verscheen er tekst in beeld met informatie over de muziek, die bij het testbeeld te horen was, zie foto 8.

In Denemarken zijn soortgelijke beelden in gebruik geweest met de identificatie "Danmarks Radio" en, dat was nog interessanter, met de zendernamen, zoals "FYN" (Funen) op kanaal E-3, "KØBENHAVN" (Kopenhagen) op kanaal E-4, "BORNHOLM" op kanaal E.5 enz. Zo had iedere DR hoofdzender een eigen identificatie in beeld!

In Finland is dit type testbeeld nog een lange tijd in de lucht geweest via de TV 2 zender Tampere op kanaal E-2 V (10 kW.). De identificatie van "YLEISRADIO TV 2". De TV 1 zender Taivalkoski, eveneens op kanaal E-2 V (15 kW.), is ook al een tijdje geleden uit de lucht genomen. Zo is er op kanaal E-2 geen enkele YLE TV zender meer in de lucht.

In 1967 kreeg ITA goedkeuring om de 405 lijnen uitzendingen (zwart/wit) te dupliceren in 625 lijnen (kleur). Er waren toen al ruim 47 ITA zenders in band 3 in de lucht, zodat 98,7% van de bevolking de ITA programma's konden ontvangen. In het begin van september 1969 werden de eerste experimentele kleurenuitzendingen op kanaal E-23 gerealiseerd via de nieuwe zender te Crystal Palace (1000 kW!). De UHF-kleurenbeelden werden prompt dezelfde dag nog ontvangen in ons land. In de nacht van 7 op 8 september 1969, de zogenaamde "S-night" werd het 625 lijnen zendernet op poten gezet, en met succes, want in november startte de UHF PAL-kleurenservice zonder storingen via de zenders Crystal Palace, Sutton Coldfield, Lichfield, Winter Hill, Emley Moor, Rowridge, Dover en Black Hill...

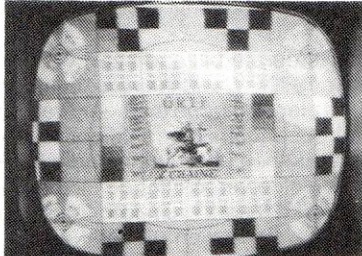
De invoering van kleur betekende weer een nieuwe (kleuren-)testbeeld "F". De BBC gebruikte de identificaties "BBC 1" en "BBC 2", soms ook alleen maar "BBC". De ITA had voor elke regio een eigen identificatie in het beeld staan, b.v. "ITA Anglia Television". Het was heel moeilijk om een haarzuivere foto te schieten van de zender Crystal Palace met de identificatie "ITA London Weekend TV Thames TV", want de letters waren héél klein... De ITA zond ook weleens de identificaties "ITA" of "ITA Headquarters" uit. Toen de open universiteit via de BBC TV begon uit te zenden, is ook weleens de identificatie "Open University" gezien in het testbeeld "F".

In 1973 veranderde men de ITA in IBA (Independent Broadcasting Authority), zodat alle identificaties op officiële stukken en natuurlijk o.a. in de testbeelden een verandering moesten ondergaan.

In het buitenland werd testbeeld "F" ook gebruikt, o.a. in Noorwegen met de identificatie "NRK", in Zweden met de identificatie "Färg-TV" (kleuren TV) en in Denemarken met de identificatie "Farve TV" (kleuren TV). Foto 9 toont het testbeeld "F" via de Zweedse TV in 1968! De Britse regionale identificaties in de testbeelden verdwenen in de loop van de 70er jaren met het testbeeld "F" (optisch). Men ontwikkelde een standaard elektronisch kleurentestbeeld voor de IBA. De identificatie bestond toen alleen nog maar uit "IBA". (Bij de komst van het 4e programma in 1981/1982) zag men eveneens de ID's "IBA:CH4" en "IBA:S4C". Alle TV zenders in Groot-Brittannië werden en worden gecontroleerd in 4 centrale ROC's (ROC: Remote Operation Control).

In de 80er jaren kwam de ontbijttelevisie ("Breakfast TV" en TV-am"), verdwenen de 405 lijnenzenders en de testbeelden. In plaats van de testbeelden zendt men tegenwoordig pagina's van de teletext uit "Ceefax" via BBC 1 en 2. Testbeeld "F" wordt sporadisch uitgezonden met de identificaties "BBC 1", "BBC 2" of zonder ID! Dit nieuwe testbeeld "F" is samengesteld d.m.v. een computergeheugen en bijbehorende electronica. Via de IBA is alleen nog het elektronische kleurentestbeeld te zien, echter zonder regionale identificaties.

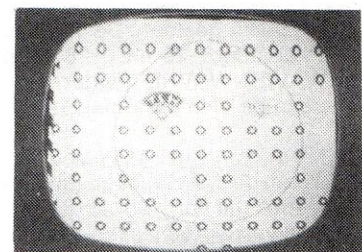
In Frankrijk waren er voor de Tweede Wereldoorlog proefuitzendingen volgens de 180 lijnen-norm (lage definitie televisie). De Wereldoorlog maakte ook hier een einde aan genoemde proefuitzendingen. Nadat de Duitsers het land (gedeeltelijk) hadden bezet, moest de oude 180 lijnenzender te Parijs omgebouwd worden volgens de Duitse 441 lijnen-norm (hoge definitie televisie). In augustus 1942 was dit karwei geklaard. De zender in de Eiffeltoren was voorzien van een geluidszender van 10 kW en een beeldzender van 30 kW. Op 7 mei 1943 kwam de "Fernsehsender Paris" officieel in de lucht. Het beeld werd op 46 MHz uitgezonden en het geluid 2,8 MHz lager, dus op 43,2 MHz. Aanvankelijk zond men slechts 3 tot 4 uur per dag uit; later was men al 14 uur per dag in de lucht. Hiervan was slechts 4 uur "echte" televisie: gedurende de rest van de tijd zond men alleen het geluid uit. Het waren eigenlijk de eerste "UKW"-uitzendingen, echter AM-gemoduleerd!

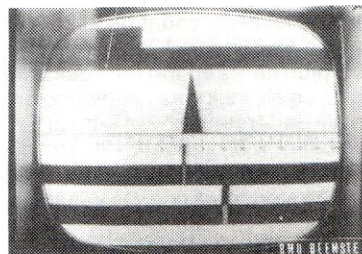
11) One of the many kinds of RTF test cards as used for the 2nd programme in France. This is the so called "horse to", Lille, RTF 2, channel 21, 1972. GLi.

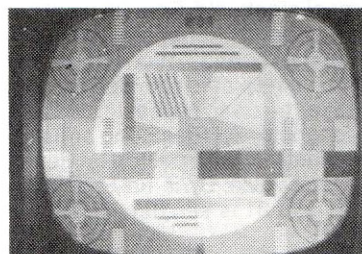
12) One of the ID-slides of RTF 3, the 3rd programme in France. Paris, channel 28, 1974. GLi.

13) A rather old test pattern for measurement purposes by the ARD/ZDF with ID "TLH Testdia 961". Early 70s. RMu.

14) Another old test pattern for measurement purposes. This is a pattern from the IRT serial. RMu.

15) The IRT T05 test cart with ID "WDR" and "N" (Nordhelle) in the early 70s. Note the horizontal colour bar. Soon the WDR would use the FuBK test card... GLi.

In juli 1944 was er al 5 uur TV per dag! De opmars van de Geallieerden maakte een abrupt einde aan de uitzendingen in augustus 1944. In Engeland ontving men deze zender via tropo! Aan de zuidkust te Beachy Head ontving men in 1942 voor het eerst UNID signalen op 46 MHz. Later ontdekte men, dat het TV signalen waren vanuit Parijs. Vooral de nieuwsuitzendingen waren erg interessant voor de Engelsen... In het BDXC Bulletin van juli 1983 staat een artikelje over de zender in Parijs op de pagina's 260-40 en 260-41.

De zender in de Eiffeltoren overleefde de oorlog. Zo hervatte men na deze oorlog de 441 lijnenuitzendingen. Maar men had intussen in een laboratorium een systeem uitgeknobbeld met een zeer hoge definitie. De Fransen riepen vol trots dit 819 lijnensysteem uit als het beste in de wereld, alhoewel de nuchtere technici dit systeem niet geestdriftig begroetten. Toch bleef Frankrijk hardnekkig bij zijn hoge definitie en probeerde andere landen voor zijn standaard te winnen. Een aantal jaren na de Tweede Wereldoorlog waren er al ruim 25.000 TV's in gebruik voor de 441 lijnennorm. Toen men daadwerkelijk overschakelde naar 819 lijnen, kwam er vanwege het Franse publiek een wel heel onverwachte reactie: de verkoop van TV toestellen viel onmiddellijk stil. De kijker vertrouwde het zaakje niet. Misschien begon men wel met méér dan 819 lijnen uit te zenden. En dan zat men met een waardeloze TV opgescheept! Het lijnenavontuur had voor Frankrijk nadelige gevolgen. Het kreeg in die jaren een achterstand, die het nooit meer heeft kunnen goedmaken. Het aantal TV's is er aanvankelijk gevoelig minder gebleven dan in Groot-Brittannië en in Duitsland. Voor Frankrijk stelde men zich het probleem: wat doen we met die 25.000 TV ontvangers, die niet meer gebruikt kunnen worden? Zo zond men enkele jaren en in 441 en in 819 lijnen uit! Toen brandde de 441 lijn-zender in de Eiffeltoren af en zo was het probleem voorgoed opgelost, want men repareerde deze zender niet meer.

Voor het overige hebben de 819 lijnen het land alleen maar geld gekost. Men is er nooit in geslaagd om redelijke hoeveelheden 819 lijnentoestellen te exporteren. Later heeft men in arren moede toch voor de 625 lijnennorm moeten kiezen toen het 2e en 3e programma kwamen. Het 1e programma begon, omwille van de kleuren, ook in 625 lijnen uit te zenden. In 1984 werden de 819 lijnenzenders pas ontmanteld.

De Franse testbeelden waren geheel apart, zie de foto's 10 en 11. De ORTF zond een standaard testbeeld uit via het 1e en het 2e net. Het derde net heeft in de beginperiode nooit een "echt" testbeeld gekend. Men zond via het 3e programma een identificatieplaat uit volgens foto 12. De drie afgebeelde foto's zijn slechts een paar testbeelden van de ORTF! In 1974 kreeg de ORTF de PM5544 generator. Gedurende de laatste dagen van de ORTF was dit testbeeld dan ook te zien met de identificatie "ORTF" bovenin het testbeeld. Dit beeld werd vaak uitgezonden via het 3e programma. Halverwege 1974 werd de ORTF opgeheven en zag de TDF het daglicht. De 3 TV netten werden resp. TF 1, A 2 en FR 3 genoemd. De karakteristieke Franse testbeelden zijn ook nog uitgezonden met de identificatie "TDF". Doch in de loop van de tijd won de PM5544 terrein. Via de 625 lijnen zenders werd het saaie PM5544 testbeeld uitgezonden.

Het "oude" testbeeld is nog tot het einde toe gebruikt via de 819 lijnenzenders van de TF 1! De ontvangst van het oude Franse testbeeld was altijd iets bijzonders, overigens net als de ontvangst van de Britse en Ierse! 405 lijnenzenders.

Voor de ontvangst van de zenders Bastia (kanaal F-4) en Ajaccio (kanaal F-2) via de ionosfeer (Sp. E) was een grote "sport".

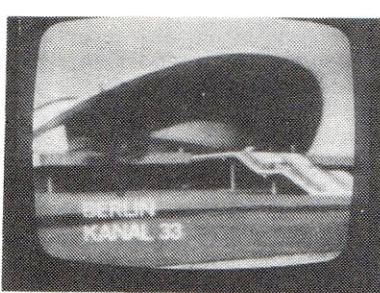
Het oude Franse testbeeld is ook buiten Frankrijk in gebruik geweest, vooral bij de omroepen in de voormalige Franse "Overzeesche" gebiedsdelen!

In Duitsland waren er al voor de Tweede Wereldoorlog proefuitzendingen in de 441 lijnennorm. In 1936 zond de toenmalige "Fernsehsender Berlin" al de Olympische Spelen 1936 uit, die in die stad werden gehouden. Na de Tweede Wereldoorlog schakelde men al vlug over op de 625 lijnennorm, ook wel Gerbernorn genaamd. Op 25 december 1952 begon men met de eerste volwaardige TV programma's uit te zenden onder de naam "Deutsches Fernsehen". Iedere omroep leverde een bijdrage al naar gelang zijn financiële mogelijkheden. In 1953 begonnen ook de eerste regionale uitzendingen. De toenmalige NWDR werd gesplitst in de NDR en de WDR. Thans zijn er nog steeds 9 omroepen lid van de ARD (Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland) en wel: Bayerischer Rundfunk (BR), Hessischer Rundfunk (HR), Norddeutscher Rundfunk (NDR), Radio Bremen (RB), Saarländischer Rundfunk (SR), Sender Freies Berlin (SFB), Süddeutscher Rundfunk (SDR), Südwestfunk (SWF) en de Westdeutscher Rundfunk (WDR).

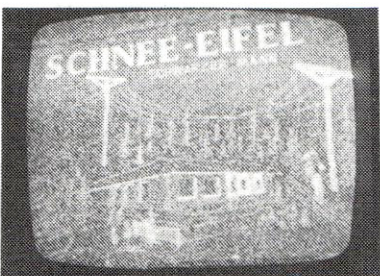
De eerste testbeelden waren afkomstig van het IRT in München. De afkorting IRT betekent "Institut für Rundfunktechnik". Deze instantie heeft zo'n 28! verschillende test- en meetbeelden ontwikkeld. Veel van deze meetbeelden worden nog steeds gebruikt. De foto's 13 en 14 tonen twee oude meetbeelden. Op foto 13 staat nog een identificatie "TLH Testdia 961"! Het T05 testbeeld is wel het meest bekende testbeeld van alle ARD 1 omroepen. Vaak stonden er naam- en omroepidentificaties in het beeld, zoals b.v. bij de NDR: "NDR" (boven) en "FLENSBURG" (beneden). Dit was dan de ID-plaat van de NDR 1 zender Flensburg op kanaal E-4. Foto 15 toont de T05 plaat van de WDR met de identificaties "WDR" (boven) en "N" (onder). Het beeld was van de zender Nordhelle op kanaal E-30. Andere ID's waren b.v. "L" voor Langenberg (kanaal E-9), "KN" voor Keulen (kanaal E-11) en "KL" voor Kleef op kanaal E-46. Op foto 15 is de T05 plaat al voorzien van een horizontale kleurenband. Dit was dan ook één van de laatste WDR T05 platen! Spoedig zou het elektronische kleurentestbeeld, de FuBK, ten tonele verschijnen.....

Vaak wordt dit testbeeld aangeduid als zijnde de Telefunken T05 plaat. Dit is onjuist, want het is de IRT T05 plaat! Dit testbeeld is overigens o.a. ook in gebruik geweest in België, Joegoslavië, Turkije en Oostenrijk. Soms laat de ORF dit beeld nog zien.

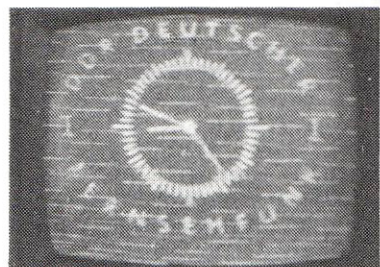
Het tweede Duitse programma, het ZDF (Zweites Deutsches Fernsehen) was vroeger erg geliefd bij de DX-ers vanwege de zenderplaten met naam en kanaal. Deze identificaties stonden op een echte dia, een karakteristiek punt in de omgeving, waar de betreffende ZDF zender zich bevond. Het was een goede gewoonte (althans op papier) om deze dia's elk half uur gedurende 5 minuten uit te zenden.... De foto's 16 en 17 laten twee "Senderdias" zien, resp. van ZDF Berlijn op kanaal E-33 en ZDF Schnee-Eifel op kanaal E-30. Deze dia's verdwenen helaas halverwege de 70er jaren.

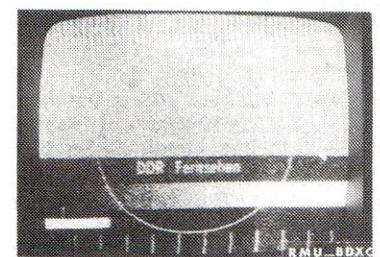
16) One of the many old ZDF ID-slides with tx and channel info! This is the famous dia ("Sender-dia") of ZDF Berlin ch33. RMu.

17) Another ZDF ID-slide of the tx Schnee-Eifel, ch30. RMu.

18) An old clock, around 1970, of the East German TV, called "Deutscher Fernsehfunk" (DFF). RMu.

19) The electronic TP of the East German TV, now called "DDR Fernsehen", Brocken DDR tv1, channel E-6. RMu.

20) The ID-slide of Schwerin, DDR tv1, channel E-11, 1971. RMu.

De dia's van de omroepen van ARD 3 worden nog wel uitgezonden, doch een regelmaat is ver te zoeken.

In de DDR ontstond de DFF, de Deutscher Fernseh Funk. De eerste uitzendingen vonden plaats in 1952. Foto 18 toont de klok van de DFF (ongeveer 1970). Wat later verscheen de indentificatie "DDR Fernsehen" in het beeld. Foto 19 toont het elektronische testbeeld van de DDR TV met de identificatie "DDR Fernsehen". In dit beeld hebben talrijke identificaties gestaan, zoals: "DFF Berlin", "DDR Fernsehen Berlin", "DDR Fernsehen übernimmt Radio DDR 1" en "TV 1 DDR" met digitale klok. Ook het testbeeld zelf had enige verschillende uitvoeringen! De Oostduitse TV heeft eveneens zenderdia's, zie de foto's 20 en 21. Op foto 20 is een zenderdia te zien uit ca. 1971 en op foto 21 is een vernieuwde dia te zien uit ca. 1974.

In België is men vrij laat met de officiële TV uitzendingen van start gegaan. Er was namelijk een felle strijd aan de gang tussen de voor- en tegenstanders van de Franse 819 lijnennorm en de Europese 625 lijnennorm. Er kwam echter een heel opvallend resultaat uit de bus. De Vlamingen kregen de 625 lijnennorm en de Walen de 819 lijnennorm. Op het eerste gezicht leek dit een schappelijke oplossing, ware het niet, dat de Vlaamse 625 lijnennorm en de Waalse 819 lijnennorm volkomen verschillen van de bestaande 625 lijnennorm in Europa en de 819 lijnennorm in Frankrijk! Zo ontstonden er na de "lijnenslag" twee specifieke Belgische normen. Men had voor deze Belgische normen gekozen om o.a. de eigen industrie te beschermen tegen die in het buitenland. Een nadeel waren de ingewikkelde TV ontvangers. Om behalve België, Frankrijk en Nederland plus Duitsland te kunnen ontvangen moest men een 4 normen ontvanger aanschaffen. De Franstalige uitzendingen volgens de Belgische 819 lijnennorm werden al in de loop van de 60er jaren gestaakt. Men stapte over op de Belgische 625 lijnennorm van de Vlamingen.

Op 26 april 1977 zou men pas afstand doen van de overgebleven Belgische norm! Toen schakelde men over op de "Europese norm". Foto 22 toont een opname van het oude Belgische testbeeld van de RTBF met ID "TELEVISION BELGE". De Nederlandstalige omroep, de BRT, zond een zelfde beeld uit maar met de ID "Belgische Televisie". De foto's 23 en 24 tonen resp. de speciale testbeelden van de RTBF en de BRT ten tijde van de overschakeling op de Europese norm. De zender Aalter-Ruiselede op kanaal E-2 (100 kW) van de BRT heeft nog een tijdje in de oude Belgische norm uitgezonden. Hierna is de zender definitief uit de lucht genomen.

Alle nieuwe UHF-zenders zonden overigens al uit in de Europese norm. Foto 25 is een opname van de zender Schoten op kanaal E-62 nabij Antwerpen. Het is een PM5544 met de ID "SCHOTEN". Deze identificatie heeft slecht enkele weken in het beeld gestaan. De opname dateert van 1 januari 1972! Via de zenders te Waver op de kanalen E-25 en E-28 werd eveneens een ID uitgezonden en wel "BRT-RTB" (boven) en "WAVER-WAVRE" (onder) in de PM5544. De zender te Waver is niet meer opgebouwd! Alleen de oude VHF-zendmast is nog in bedrijf! De UHF-zendmast is in 1983 in elkaar gestort.

In ons land kwam op 2 oktober 1951 een proefzender met een vermogen van 20 kW. voor het eerst in de lucht te IJsselstein op kanaal E-4. Van dat ogenblik af nam de stormachtige ontwikkeling van de Nederlandse TV een aanvang. Het eerste televisienet, dat van 1961 af, geheel voltooid in bedrijf was, bleek een zwakke plek te hebben in de kop van Noord Holland. Op de vuurtoren te Huisduinen bij Den Helder was een frekwentiewisselaar gemonteerd met een maximaal vermogen van 1 kW. op kanaal E-10.

In 1964 begon men met de eerste uitzendingen van Nederland 2. Aan het eind van de 60er jaren, na de in bedrijfstelling van de TV-zenders te Wieringermeer op 13 september 1967 (officiële opening) werd de frekwentiewisselaar op kanaal E-10 uit de lucht genomen.

Het station Goes was een bijzondere zender. Zoals elke toren in Nederland heeft deze toren van Goes twee zenders, één voor net 1 en één voor net 2. Nu bleek dat de zender van net 1 (kanaal E-7, 5 kW.) vooral zuidwestwaarts geen beste prestatie leverde, zodat de kijkers in West Zeeuws-Vlaanderen moeite hadden met de ontvangst van Nederland 1.

He bleek echter dat de zender van net 2 (kanaal E-32) een surplus aan werking had, zelfs als met de helft van het zenderpaar werd gewerkt. Deze ervaring uit de praktijk was aanleiding om de succesvolle zender van net 2 voor de helft te bestemmen als ondersteuner van kanaal E-7 van net 1. Daartoe ontving de helftzender een frekwentie, die behoort bij kanaal E-29. Het effect was verrassend. Tot van Brussel uit werd goede ontvangst gemeld. De geamputeerde 2e helft van kanaal E-32 werd bijgesteld, zodat Goes 2 weer op volle sterkte werkte. De kanaal E-7 zender werd toch in 1971 uit de lucht genomen.

Vier jaar eerder werd al begonnen met het geschikt maken van de TV zenders voor kleurenprogramma's. Op 31 maart 1967 werd een proefuitzending in kleur gerealiseerd over de zender Roermond op kanaal E-5. Een voorproef met uitzendingen in kleur werd gegeven op de Firato op 21 september 1967. Nadat op 2 oktober 1967 de proefperiode kleuren-tv was gestart, geschiedde de definitieve invoering op 1 januari 1968. De NTS (Nederlandse Televisie Stichting) zou later omgedoopt worden in de NOS (Nederlandse Omroep Stichting). Op de foto's 26 en 27 staan resp. het NTS symbool en het NTS journaal afgebeeld. Foto 28 toont het toenmalige RMA 1946 testbeeld. De ID's "Nederland 1" en "Nederland 2" hebben er ook in gestaan. In een nog oudere versie van dit RMA testbeeld stonden er een "1" of een "2" in het midden van het beeld! Rond 1975 maakte de RMA 1946 plaat definitief plaats voor de PM5544. Hiermee verdwenen ook de dia's met blokken, bananen, brunettes enz. van het beeld. Dit RMA 1946 testbeeld is eveneens in gebruik geweest in Portugal, Joegoslavië, Hong Kong en Thailand. Een beeld met een grote gelijkenis was de RETMA 1956 plaat (niet afgebeeld). De Retma 1956 plaat is in gebruik geweest in o.a. Hongarije, Polen, Joegoslavië, Syrië en Egypte. Foto 29 toont een oud kleurentestbeeld van de NTS/NOS. Op foto 31 is een heel oude klok van de Nederlandse TV te zien, nog in de "NTS" tijd.

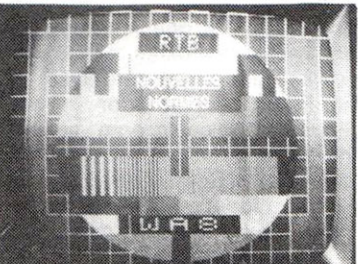
Een heel opmerkelijke zender was TV NOORDZEE. In 1963 bleek onze bank en industrie middens de behoefte aan commerciële radio & tv zo sterk, dat met dit doel werd overgegaan tot het oprichten van de Reklame Exploitatie Maatschappij (REM). In 1964 liet de REM in de Noordzee ten ZW van Zandvoort een kunstmatig eiland bouwen, waarop een compleet TV station met bijbehorende zendmast werd geïnstalleerd. In juni 1964 werd commerciële TV (om niet te zeggen TV piraterij) een feit: onttrokken aan enige algemene regeling of toezicht werd

21) A newer ID-slide of Brocken, DDR tv1, channel E-6, 1974.
RMu.

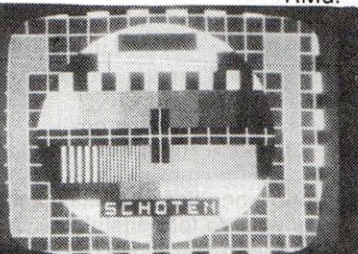
22) The RTB type of "RMA/RETMA" test card with the ID "TELEVISION BELGE". The BRT used the same type of TC but with ID "BELGISCHE TELEVISIE". Ougrée-Liège, ch42, early 70s, GLI.

23) RTB Wavre, channel E-8 ("WA 8!!!") using the new European norm. "Nouvelles normes" means "new norm", Spring 1977, RMu.

24) The BRT version of the "new norm" TP. This is a PM5544 with ID "EUR.NORM" Spring 1977 RMu.

25. The ID of the Schoten ch62 tx. The ID "SCHOTEN" has been in use for about 3 weeks after the opening of the tx!
RMu, 1st January 1972.

begonnen met het uitzenden van programma's, die tijdens de onderbrekingen met reclame werden afgewisseld. De uitzendingen gingen de lucht in op kanaal E-11 met een vermogen van 30 kW. (?) ERP en waren tot ruim 60 km. landinwaarts uitstekend te ontvangen, en dankzij de nogal vlakke vaderlandse bodem zelfs tot op 100 km., mits bij het gebruik van een goede antenne. Heel wat landgenoten lieten zich toen terzelfdertijd met hun tweede net antenne ook een "TV Noordzee antenne" installeren.

De regering zocht meteen koortsachtig naar middelen om in te grijpen, en weldra werd een wet aangekondigd, die bouwwerken op het continentaal plat buiten de territoriale wateren, waarover ons land ook de soevereiniteit uitoefent, tot Nederlands grondgebied zou verklaren. Hierdoor zouden bij algemene maatregel onze wetten (o.a. de Telegraaf en Telefoonwet) daar van toepassing zijn.

Op 17 november '64 aanvaardde de Tweede Kamer de zogenaamde "anti-REM wet", die op 5 december '64 van kracht zou worden. Tevoren had de REM de Televisie en Radio Omroep Stichting (TROS) in het leven geroepen (5 november 1964), die op 7 december 1964 een aanvraag om een zendmachtiging indiende tot het gebruik van de zender op het REM-eiland. In het Staatsblad van 10 december 1964 verschenen die algemene maatregelen van bestuur waarbij o.a. de Telegraaf en Telefoonwet van toepassing werd verklaard op bouwwerken op het continentaal plat. Deze werden op 12 december 1964 van kracht. Op deze datum verklaarde de REM dat zij die dag de exploitatie van de door haar gehuurde zenders had beëindigd en dat deze in handen was van een Engelse maatschappij. Op 17 december 1964 kwam het roemloze einde: de zendinstallaties op het REM-eiland werden in beslag genomen en ontmanteld door functionarissen van de Rijkspolitie en de PTT.

Een andere interessante zender staat te Waalre bij Eindhoven ten behoeve van de Philips Experimentele Televisie. Men was in de lucht op kanaal E-60 met een vermogen van 2 kW. Deze Philips TV zender werd voor 1972 vaak gebruikt voor experimentele KTV-uitzendingen. Foto 30 toont een opname van deze zender. In de jaren na 1972 is de zender slechts sporadisch in de lucht geweest.

Bij de invoering van het 2e TV programma in Zweden heeft elke zender zijn naam weleens gevoerd in het testbeeld. Op foto 32 is het tb van de zender Boraas op k42 te zien. Via het 1e net zijn ook weleens dergelijke beelden uitgezonden! (b.v. "SKÖVDE TV 1" en "SVEG TV 1" op kanaal E-3).

Een geheel eigen ontwerp van een optisch tb heeft de ČST in Tsjechoslowakijë gekend, soms mét een zendernaam erin! Foto 33 toont het tb via de zender Plzen (ČST 1, R-10/100 kW). Deze opname is in het begin van de 70er jaren geschoten door RMu.

Italië bezat eveneens een "eigen" optisch testbeeld. Het bijzondere ervan was, dat elke hoofdzender een eigen getal had staan in de cirkel rechtsboven in het testbeeld, b.v. Monte Caccia (14), Monte Cammerata (23), Monte Nerone (31) -alles kanaal A- en Monte Faito (11), Monte Penice (3) -kanaal B (=E-4!) en Torino (1) op kanaal C. Foto 35 toont een opname van het RAI testbeeld; foto 36 is het zelfde testbeeld, doch er staat al een "1" in voor het 1e programma. De PM5544 plaat was er nog niet algemeen in 1976!

Foto 37 van RMu is een opname van de RTP op kanaal E-4! Destijds geloofde niemand er iets van, doch het is werkelijk het testbeeld van de RTP geweest op kanaal E-4 via de zender Cume op de Azoren! met een vermogen van 180 Watt.... (ca. 1975).

Sandor Rottenbacher (SR), het eerste BDXC lid in Hongarije, stuurde foto 38 op. Het is het MTV testbeeld uit 1958! Op 11 juni 1971 ontving RMu de MTV klok, zoals afgebeeld is op foto 39. De volgende twee foto's van RMu (no.'s 40 en 41) zijn opnamen van de IJslandse Televisie (RUV) op kanaal E-4. Deze foto's stammen uit ca. 1968/69 en tonen resp. het oude IJslandse testbeeld en de klok.

De foto's 42 en 43, ook van RMu tonen opnamen van de Russische Televisie. Foto 42 is een opname van de klok van de TV in de Oekraïne. Het is een regionaal programma op kanaal R-4! De afkorting "YT" betekent de Oekraïense Televisie. Deze opname is ook al weer zo'n 9 jaar oud!

Foto 43 is op het eerste gezicht een "gewone" 0249 plaat, doch er staat bovenin "YEREVAN" in het Russisch. Het is de Armeense Televisie!

Een bijzondere YLE klok (Finland) is te zien op foto 44. RMu zag deze klok op 24 mei 1977 op kanaal E-3.

De laatste foto, no. 45, is een opname van het regionale nieuws "Nordnytt" ("Noordnieuws") via de zender Pajaja op kanaal E-34. RMu ontving dit beeld op 16 december 1977. Pajaja ligt bovenin Zweden tegen de Finse grens. De afstand is derhalve ook ruim 1850 km! en een record....

Na deze bijzondere "Television" rubriek zet Ernst o.a. de mooiste ontvangsten uit de periode 1972-1982 op een rijtje in zijn speciaal "TV Logboek".

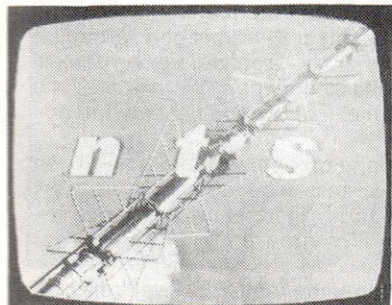
EEN SPONTANE NIEUWSRE(D)AKTIE. Door Rijn Muntjewerff, Midden Beemster.

Het was ongeveer in 1970 dat ik achter mijn TV zat en er waren net goede sporadische-E condities. Ik draaide mijn antenne naar het noorden en ontving een beeldje van de RUV, de IJslandse TV. Zij zonden het oude blokkentestbeeld uit op kanaal 4.

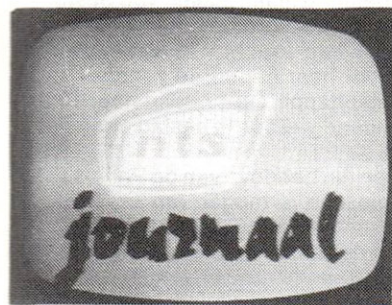
Door het beeld heen bleef je via de achterkant van de antenne Nederland 1 zien. Zij waren net met het nieuws bezig, het was vijf over acht 's avonds. Net op het moment dat ik de foto van de IJslandse TV maakte zag je het hoofd van Frits Thors er door heen, die het nieuws voorlas. U kent hem wel, de journaallezer met de weelderige witte haardos. Ik dacht dat is wel leuk, die foto stuur ik op naar Frits Thors en vraag om zijn reactie.

Reeds na enkele dagen kreeg ik al een schrijven terug van de heer Thors. Zijn reactie was kort en bondig. Hij schreef:

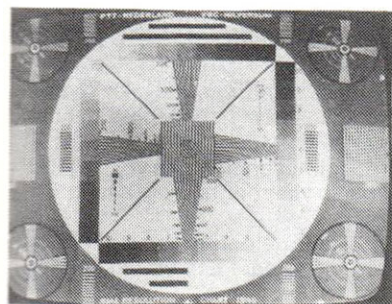
"Dat komt omdat er zoveel Thors op IJsland wonen!"

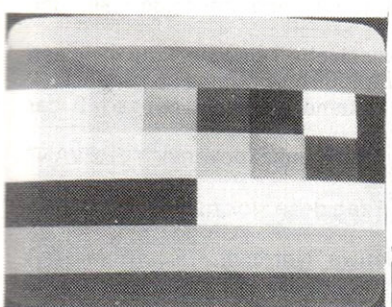
26) The old NTS ID-slide.... end 60s/early 70s HD.

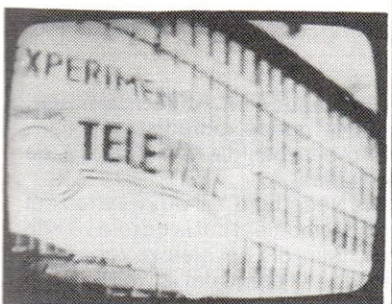
27) The ID-slide of the NTS-news. HD.

28) The RMA 1946 TP was in use by the NTS/NOS 1 & 2 HD.

29) The NTS colour test pattern. HD.

30) The ID-slide of the Philips experimental colour transmitter at Waalre/near Eindhoven, channel 60/2 kW. early 70s. HD.

TV LOGBOEK

Editor : Ernst Bos, Kroon 2, 3641 LG MIJDRECHT, NL

Een beeld uit het verleden, door EBo.

Ter gelegenheid van het 25-jarige Jubileum leek het mij wel aardig om eens een kleine terugblik te doen in de TV-DX geschiedenis. Ik (EBo) begon zo rond 1976 met de hobby en het eerste BDXC Bulletin dat bij mij in de bus viel was het oktober 1979 nummer. Van HD heb ik wat Clubbladen geleend en ik ben eens gaan bladeren vanaf september 1972 tot en met december 1982. Ik bemerkte dat dit een voor de TV-DX interessante periode is geweest. De leuke dingen heb ik hieronder voor u op een rijtje gezet.

SEPTEMBER 1972: In dit Clubblad tref ik een artikel aan van Piet Jansen of er een samenwerking mogelijk was tussen de ETJ en de BDXC. De ETJ was de Vereniging van Europese Testbeeld Jagers. Uit deze ETJ is in 1972 ook nog de ETFV ontstaan, de Europese Testbeelden Foto Vereniging. Bij de ETJ en bij de BDXC (had naast veel radiowerk een eigen TV-rubriek) bestond belangstelling voor een fusie. Dit gaat natuurlijk gepaard met veel problemen. Daarom wordt de reactie gevraagd van de leden. In het oktobernummer zal besproken worden of er een fusie mogelijk is.

De rubriek "Television" heette in die jaren "VHF-UHF Cocktail" en werd samengesteld door Piet Jansen uit Wilnis. In het Clubblad bestond bovendien de rubriek "Nieuw op het scherm" en werd geschreven door David Mosies uit Hillegom.

Een eerste grappig artikel tref ik al aan in dit eerste nummer dat ik voor me neem. De kop luidt "AFN Televisie nu ook in Nederland". Uit goed ingelichte bron wordt vernomen dat er reeds onderhandelingen worden gevoerd om in Soesterberg een TV-zender te plaatsen. Het kanaal waarop de zender gaat uitzenden is nog niet bekend maar zeker is dat het 625-lijnen systeem zal gaan voeren en het beeld/geluid draaggolf verschil 4,5 MHz. zal bedragen. Het is bijna ongelooflijk dat deze zender pas dertien jaar na dit bericht in de lucht kwam!

OKTOBER 1972: Geeft de reactie op de enquête over de fusie. Bij de BDXC waren maar liefst 3 reacties binnen gekomen en bij de ETJ 14, waarvan 13 leden tegen de voorstellen waren. De fusie ging dus niet door, wel werd voorgesteld de huidige samenwerking (o.a. gezamenlijke inkoop) in de vorm zoals die gebruikelijk was, voort te zetten.

DECEMBER 1972: Geeft het nieuwtje dat de ORTF een 3e programma zal gaan starten op de UHF met systeem L, SECAM. In deze nummers zijn reeds interessante stukjes te lezen van Piet Jansen over het bouwen van een sper, het koppelen van antenne's en dergelijke.

JANUARI 1973: In dit nummer tref ik een wel zeer merkwaardig artikel over Indonesië aan: "Televisie-uitzendingen op de middengolf". Aangezien satelliet TV nog een droom is en een TV-zender netwerk, zoals wij dat kennen, in Indonesië onmogelijk te realiseren is, heeft de ITB-Bandung en de TH Delft een elektronisch schoolbord ontworpen. Het systeem is ontwikkeld voor de verspreiding van het onderwijs in Indonesië. Met zo'n middengolf TV-zender kan men een zeer groot gebied bestrijken. Enkele kenmerken van het systeem zijn de geringe bandbreedte die voor de overdracht van het beeld nodig is: 30 Hz. voor Z/W en 1 kHz. voor kleur. Deze geringe bandbreedte maakt het mogelijk om de beeldinhoud samen met het spraaksignaal onder te brengen in één geluidskanaal van 4 kHz. breedte! Het beeld heeft slechts twee helderheidsniveaus: donker en helder. Het aantal beeldpunten is gereduceerd van ongeveer 500.000 tot circa 30.000! Het beeld hoeft niet zo snel te worden afgetast, ongeveer tweemaal per seconde in plaats van 25 maal. De omschrijving elektronisch schoolbord voldoet dan ook goed, want elke tekening en geschreven tekst is er feilloos mee over te brengen.

De ontvangstzijde bestaat uit een gewone MG-ontvanger, gevolgd door een converter en een gewone TV-ontvanger. En dan de leukste opmerking van dit artikel: een onderwijsdeskundige merkte over het beeld op dat het beter is dan een volledig beeld, omdat met Teleac de ervaring werd opgedaan dat men er teveel bijzaken bijhaalt, die de bedoeling onduidelijker maken. Met alleen dit bord heeft men die mogelijkheden niet en blijft men dus duidelijker bij het onderwerp! Of dit systeem ooit is ingevoerd vermeldt het verhaal niet...

FEBRUARI 1973: In dit nummer worden de eerste foto's gepubliceerd van het derde Franse net, gefotografeerd door GB, G. Boerema uit Eindhoven.

MAART 1973: vermeldt dat de kleuren TV haar entree heeft gedaan in de DDR: KTV-norm: SECAM 3.

JUNI 1973: Een foto van een gloednieuw Russisch testbeeld (het z.g. brievenbus-testbeeld) is het goede nieuws in dit nummer; het slechte nieuws is dat Hongarij en Zweden zich nu ook hebben aangesloten bij de "PM5544-Club".

JULI 1973: Voor het eerst foto's van RTA Albanië op kanaal C gefotografeerd door RMu (Rijn Muntjewerff) uit Midden Beemster. In deze tijd werd hardnekkig en foutief steeds "Rein" geschreven. Ook DM (David Mosies) ontving RTA Albanië op kanaal C.

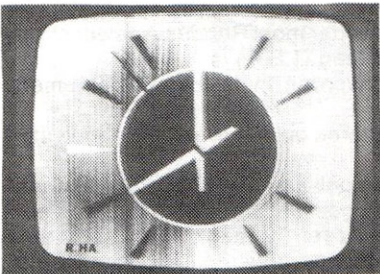
OKTOBER 1973: In dit nummer wordt melding gemaakt dat HJ (Henry Jonker uit Lutjewinkel) op kanaal E-7 YLE Turku heeft gezien. De redactie betwijfelt of dit wel kan, aangezien de afstand zo groot is....

NOVEMBER 1973: HJ meldt dat het echt geen vergissing is geweest en dat de zender ook in Den Helder is gezien. Tevens worden de eerste foto's van de nieuwe BRT-2 zender door BQ (Bob Quanjer, Delft) gepubliceerd.

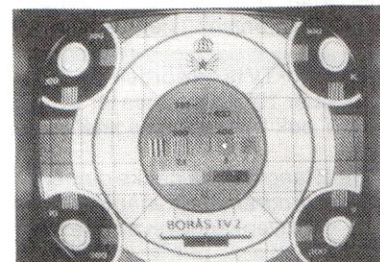
MAART 1974: Van 19 t/m 21 januari waren er gigantische tropo-kondities. HJ maakt zelfs melding van een RAI 2 zender op kanaal E-40 of E-41. Helaas was de foto mislukt!

MEI 1974: DM heeft ter gelegenheid van dit Jubileumnummer (12,5 jaar) de praktisch complete ZDF-identificatie serie geplaatst. Deze dia's worden nu helaas nooit meer vertoond.

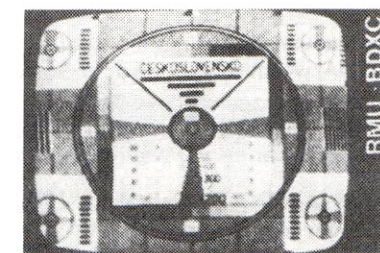
JUNI 1974: In de rubriek "VHF-UHF Cocktail" wordt medegedeeld dat RMu een Russisch testbeeld heeft gezien op kanaal R-7. In de volgende nummers wordt er bij goede condities regelmatig melding gemaakt van Russische zenders op band 3, en ook op de UHF band.

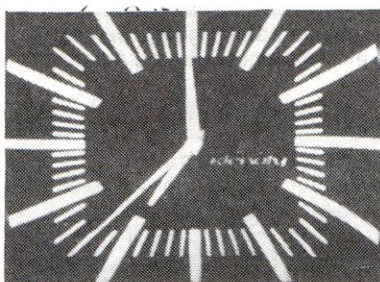
31) The old NTS clock.... end 60s. RHa.

32) The old SR 2 TP with ID "BORÅS TV2" on ch42, early 70s RMu.

33) ČST 1 Plzen, R-10 with the old TP, early 70s. RMu.

34) ČST 1 Plzen, R-10 with the old clock, early 70s. RMu.

35) RAI, channel A, with the "number TP", 13-11-74 RMu.

JULI 1974: Ook op Sporadisch E gebied worden de afstanden steeds groter. Men weet nu wel zeker dat afgelopen zomer voor het eerst JTV Jordanië gezien is op kanaal E-3. (21-07-73). Er zijn meerdere gegevens losgekomen, die dit bevestigen.

AUGUSTUS 1974: In het Logboek staat een merkwaardige ontvangst van RMu, gedaan op 9 juli: een UNID op kanaal E-3 uit Westelijke richting. Het beeld was niet stil te krijgen (bleef rollen) en ook horizontaal niet te synchroniseren. Pas in oktober komt er nog een reactie over deze dag.

OKTOBER 1974: Eenzelfde logging als hierboven van BQ: op 9 juli was 's nachts om 0040 MET op E-2 en E-3 nog RTP te zien en wat interessant was op E-3 in Westelijke richting een zender met afwijkende lijnfrequentie en raster. Horizontaal was het wel te synchroniseren maar vertikaal was moeilijker. Op 59,75 MHz (4,5 MHz. boven het beeld) ontving ik (BQ) tegelijkertijd Engels geluid met een Amerikaans accent. Helaas was alles te zwak om te identificeren, maar het moet welhaast Canada of USA geweest zijn. Dit betekent dan wel voor de eerste keer in Europa dat een Amerikaans/Canadees station gezien is!!

FEBRUARI 1975: Er wordt een totaal nieuwe elektronische kleuren testplaat van de Spaanse omroep waargenomen.

APRIL 1975: Publikatie van de eerste foto's van de PM5544 van de NOS met de ID "Nederland 1" (&2). Tevens nog een verhaal over de 3e harmonische van de geluidsfrequentie van kanaal E-4, die de NOS veroorzaakt op kanaal E-9 (67,75 MHz. x3 = 203,25 MHz.), wanneer men de hulpzender op kanaal 4 heeft aanstaan. Men stuurt al vanaf 1969 de ontvangst op kanaal 9 volledig in de war. Dit is al vele jaren een bron van ergernis bij de TV-DX-ers.

JUNI 1975: Op kanaal R-3 wordt een totaal nieuw elektronisch testbeeld van Rusland ontvangen: dit testbeeld werd in die dagen het "Leningrad testbeeld" genoemd. (= UEIT testbeeld).

AUGUSTUS 1975: Er wordt een Arabisch testbeeld gefotografeerd wat mogelijk Egypte kan zijn. De ID zou zijn "Radio 18 Televisie". In het volgende nummer blijkt dat dit toch de Jordaanse TV was. De tekst was namelijk "Jordaanse Televisie"!

SEPTEMBER 1975: Op de voorpagina staat een foto van de nieuwe TV antennemast van MvD (Maarten van Delft, Utrecht). Tevens is er een artikel over te lezen in dit Clubblad "Van achtertuin tot mast" genaamd.

NOVEMBER 1975: Vanaf dit nummer houdt Piet Jansen het redacteurschap voor gezien en dient er zich een nieuwe TV-redacteur aan. Zijn naam is Arnold Wilson (ARW) en hij komt uit Rozenburg. Tevens staat er een berichtje in dit nummer dat de RAI een 3e net wil beginnen. De RTE is van plan om een 2e net in de lucht te brengen.

JANUARI 1976: ARW deelt de loggings in het Logboek voortaan naar land in, wat de overzichtelijkheid goed bevordert.

FEBRUARI 1976: Op de voorpagina zien we weer de TV-DX mast van Maarten van Delft, echter nu totaal geruïneerd door de storm. Hij was niet de enige: de januari-storm had de meeste antennemasten flink beschadigd.

Het logboek was in dit nummer behoorlijk uitgebreid daar op 16, 22, 23, 27 en 28 december de tropo-condities nogal extreem waren geweest. RMu en HCo (Hugh Cocks, UK) zagen zelfs Spanje op band 3. Alleen die van HCo op kanaal E-48! kon geïdentificeerd worden, dit was de zender Sebastian. Tevens een berichtje, dat de RAI er naar streeft om het 4e kwartaal '76 de programma's in kleur uit te zenden.

MEI 1976: De rubriek "Nieuw op het scherm", die werd verzorgd door David Mosies (DM) wordt vanaf dit nummer overgenomen door Willem Tilanus (WTi).

Verder staat er in dit nummer een berichtje over de omschakeling van 405 naar 625 lijnen van de RTE. Tevens een goed Logboek: Libanon op E-4 (TDA), Marokko op M-4 (HCo) en de universiteitszender uit Turkije op E-4 (DM).

SEPTEMBER 1976: TDA ziet weer Libanon op kanaal E-4 en maakt er een goede foto van met de ID "Masser el Chouf".

JULI 1977: Noorwegen-NRK voorziet alle PM5544's van een zenderidentificatie; de meest zuidelijke stations krijgen dit het eerst. Ook de RTVE geeft een stations-ID in de elektronische testplaat. In de foto-rubriek staan een paar leuke foto's, die genomen konden worden tijdens de omschakeling van de BRT/RTBF zenders. Portugal-RTP wordt voor het eerst waargenomen met het FuBK testbeeld.

OKTOBER 1977: Arnold Wilson draagt het redacteurschap over aan Henny Demming uit Amstelveen (HD). Henny Demming was al jaren één van de meest actieve TV-DX-ers en stelde het Clubblad al enkele keren samen, voor wat betreft de TV-rubriek. (o.a. nov.-dec. '72; juli-aug.-sept.-okt. '73 en juni-juli-aug. '77!). Hij had dus al wat ervaring, wat ook bleek uit de steeds grotere overzichtelijkheid van de "Television"-rubriek.

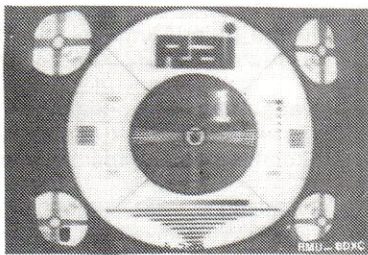
NOVEMBER 1977: In het Logboek staat verre tropo-ontvangsten. RMu zag op kanaal R-11 EESTI 2, Estland en TDA zag YLE Finland op de kanalen E-7 en E-9, TURKU!

FEBRUARI 1978: Vanaf dit nummer wordt de rubriek "Nieuw op het scherm" bij de televisie-rubriek "Television" ondergebracht aangezien Willem Tilanus met deze rubriek ophield. De TV-rubriek ondergaat nog een verandering. "Television" zal voortaan samengesteld worden door twee redacteuren: één voor het Logboek en één voor het TV-nieuws en de foto's. Henny Demming ging het nieuws en de foto's doen en Tonny van Dalen (TDA) was bereid gevonden het Logboek samen te stellen. TDA was al jaren actief en had reeds enkele unieke ontvangsten gedaan.

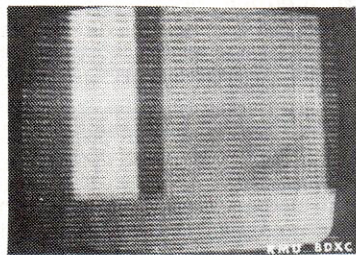
In dit nummer staat een interessant verhaal over MS-ontvangsten (Meteoor Scatter). RMu zag tijdens de overtocht van de Quadranten op 3 januari veel MS-flutters op band 3, zo werd gezien op E-5 YLE, R-6 TSS en de SR op enkele kanalen.

MEI 1978: In dit Clubblad is een interessant artikel te lezen over F2-laag reflectie. Uit Engeland komen steeds meer berichten van aldaar gedane "vermeende" ontvangsten van Afrikaanse TV-stations op k2 via de F2-laag. HCo heeft reeds beelden gezien en RBy (Roger Bunney) geeft het advies om de antenne in de namiddag en tijdens zonsondergang op het Zuiden te richten.

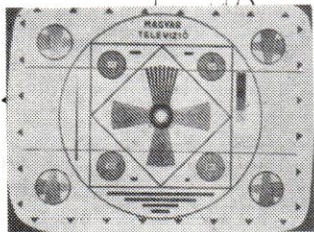
JUNI 1978: TDA fotografeert op 6 mei mogelijk IRAN op kanaal E-2!

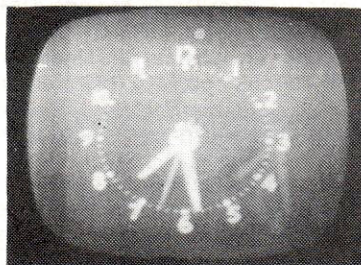
36) The same TP, but now with ID "1" (1st px!) 08-07-76 RMu.

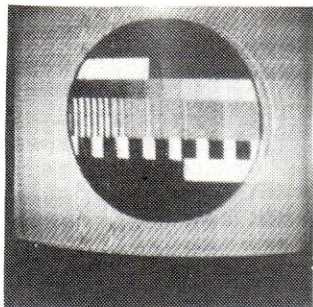
37) The RTP channel E-4 outlet as received around 1975 by RMu via the tx Cume/Azores, 180 Watt ERP!

38) The MTV test card in 1958! Photo-courtesy: SR.

39) The MTV clock, seen by RMu on 11-06-71!

40) The RUV TP as seen by RMu in the early days of the RUV via a tx on channel E-4 (1968/1969).

JULI 1978: In het Logboek vallen de ontvangsten van CCA (Clive Athowe, UK) op. Hij ziet gespiegelde beelden van een TV-zender op kanaal 2. Deze zender moet Rhodesië geweest zijn en de ontvangsten moeten zijn gereflecteerd door de F2-laag (T.E.P.)....

Op 9 juni kan dit verschijnsel ook in Nederland opgemerkt worden. In de volgende nummers treffen we steeds vaker F2/TEP ontvangsten aan.

SEPTEMBER 1978: David Martin en Roger Bunney rapporteren op 30 juli een 525 lijnen station op de kanalen A-2 en A-3!

OKTOBER 1978: De mooiste ontvangst in dit nummer is de ontvangst van Nigerië op kanaal E-3, waar o.a. een reportage gevolgd kan worden van een gevecht van een man tegen een hond/hyena. De beelden waren lang niet zo gespiegeld als bij een F2-laag ontvangst. Onduidelijk is daarom of het zich om een TEP of een multihops-sporadische E-laag ontvangst handelt, of om een samenwerking van beide.

DECEMBER 1978: In dit nummer staat een berichtje van CCA dat hij nu óók uit het Oosten F-2 DX waarnam. Hij zag op 19 oktober een TSS-klok van +5 uur GMT!

FEBRUARI 1979: Laat de eerste F-2 laag ontvangsten uit het Oosten (Rusland) zien door DX-ers in Nederland. De volgende nummers staan bol van de F-2 laag ontvangsten uit voornamelijk Rusland en Rhodesië.

APRIL 1979: Een interessant verslag over het succes dat de stereo-TV is geworden bij de Japanse Televisie. Het Japanse nationale net, NHK, begon in oktober 1978 als eerste ter wereld met stereogeluid bij de beelden. Men verwacht dat stereo-TV ook buiten Japan snel ingevoerd zal worden.

AUGUSTUS 1979: Geeft het bericht door dat de sporadische E laag ook tot gekke dingen in staat is. Op 28 juni zagen HD en RMu op band 3 RTA Algerië met programma (kanaal E-5!). De redactie wist dat dit Algerië was doordat AGt (Arie van Geest, 's Gravenzande) even daarvoor het testbeeld van RTA had kunnen fotograferen op kanaal E-5.

OKTOBER 1979: De F-2 laag activiteit begint weer op te komen. Bekend is dat de MUF dit jaar op z'n hoogst zal zijn. De verwachtingen zijn dan ook hoog gespannen!

DECEMBER 1979: Op de TV gebeuren ongelooflijke dingen. In Engeland wordt de ontvangst van Australië gemeld en in Nederland wordt door RMu (voor het eerst) en door HD Canada/USA waargenomen op kanaal A-2 met redelijk goede beelden op 7 november. Ook op 15 en 16 november wordt dit gezien.

In het decembernummer doet zich binnen het redacteurschap van de T.V.-sectie weer een verandering voor. De logboek redakteur Tonny van Dalen (TDA) wordt vervangen door Gösta van der Linden uit Rotterdam (GLi). GLi was reeds sinds 1968 een zeer actieve TV-DX-er. **JANUARI 1980:** Laat in het Logboek zien dat Amerika/Canada gezien is op een record aantal dagen, van 8 tot en met 16 december! Steeds op het hele uur kon er een ID waargenomen worden.

APRIL & MEI 1980: Het 525 lijnen station met de genoemde identificatie om het hele uur is geïdentificeerd! Het handelt om het ATV-station (Atlantic Television System) CKCW-tv in Moncton, New Brunswick, Canada.

OKTOBER 1980: De MUF is nog steeds zo hoog dat de F-2 laag TV-signalen kan reflecteren. Er worden weer buitengewone afstanden overbrugd in band 1. Zimbabwe-ZTV (voorheen Rhodesië) wordt weer waargenomen.

NOVEMBER 1980: Op het laatste blad van dit nummer staat een interessante reportage met foto's van HD van de F-2 ontvangst van DRCTV Dubai op k2 met testbeeld en programma. Dit station wordt vanaf 18 oktober zeer regelmatig gezien. In de volgende nummers worden er veel F-2 ontvangsten gedaan met Rusland, Nigerië, Ghana en ongeïdentificeerde Aziatische ontvangsten!

FEBRUARI 1981: Op 16 december kon het ATV-station uit Canada weer waargenomen worden. Het bleef echter bij deze éne dag....

MAART 1981: In dit nummer is een reportage te vinden van de unieke ontvangst van Australië op kanaal 0 op 10 januari door RMu. De F-2 laag blijft tot fantastische dingen in staat!

JULI & AUGUSTUS 1981: De sporadische E laag wil TV-DX-end Nederland na alle F-2 drukte ook wat laten zien. Op 7 juni is de E-laag zó sterk dat er DX mogelijk is op bijna alle kanalen in band 3! Op kanaal R-6 tot en met R-11 zien HD en RMu Russische TV-zenders!

SEPTEMBER 1981: Voor het eerst wordt Marokko waargenomen met een programma op kanaal E-4! door RMu na het uit de lucht gaan van Lopik (10 juli).

NOVEMBER 1981: Henny Demming geeft zijn redacteurschap op maar blijft wel bereid de pasklare afdrukjes te verzorgen voor de fotorubriek. Vanaf dit nummer stelt GLi de gehele "Television"-rubriek samen en krijgt het daar druk mee omdat de F-2 laag wederom voor verre TV-DX zorgt in band 1. Er worden weer signalen gerapporteerd vanuit Rusland, Dubai, Nigerië, Ghana en niet geïdentificeerde TV-zenders.

FEBRUARI 1982: Iedereen staat versteld als blijkt dat USA/Canada dit jaar weer doorkomen in band 1. Het blijft niet bij één dag zoals het jaar daarvoor! Het Logboek laat zien, dat 525 lijnen stations gezien zijn op 8, 10, 11, 13, 14 en 15 december.

JUNI 1982: Vanaf dit nummer bestaat de redactie van de Televisierubriek weer uit twee personen: GLi en EBo (Ernst Bos, Mijdrecht) stellen nu "Television" samen.

JULI & AUGUSTUS 1982: Op 4 juni wordt er een 525 lijnen station waargenomen door RMu. Op één foto is een identificatie te zien....

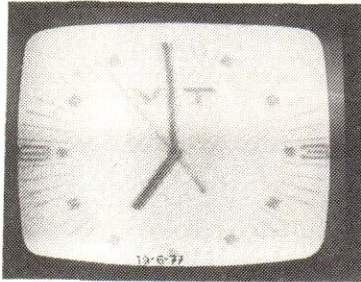
SEPTEMBER 1982: De foto met de identificatie is herkend door Henry Peters (oud-hoofdredakteur). Het blijkt het station TV2 GUAIBA uit Porto Alegre in Zuid-Brazilië geweest te zijn! Al spoedig wordt er een QSL-kaart er. reactie uit Brazilië ontvangen. Deze ontvangst moet haast wel een F-2 laag ontvangst zijn geweest (TEP).

NOVEMBER 1982: De tropo-kondities laten weer eens van zich spreken. Op 13 kanalen in band 3 en UHF band wordt Rusland waargenomen met sommige signalen in S-5 kwaliteit.

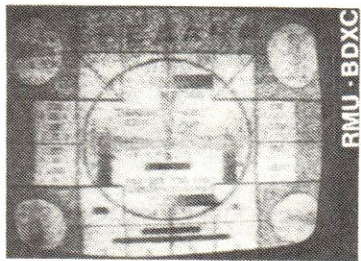
DECEMBER 1982: Vanaf 7 oktober tot half december blijkt de F-2 laag nog steeds in staat tot reflectie van de signalen in band 1. Dit jaar kon weer Rusland en Dubai gezien worden. Uit USA/Canada kon alleen nog communicatie waargenomen worden (30 - 50 MHz.) van o.a. taxi's en politie. 1982 Bleek toch echt het laatste jaar te zijn dat de MUF hoog genoeg was, waardoor er ontvangsten mogelijk waren in band 1.

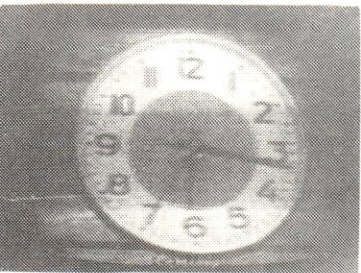
41) The RUV ID-slide, as seen by RMu around 1968/69!

42) The clock of the Ukrainian TV, channel R-4, as received by RMu on 19-06-77. ("YT" = Ukrainian TV!)

43) The 0249 TP with ID YERE-VAN", Armenian TV! RMu.

44) A special YLE Finland clock, channel E-3, 24-05-77 RMu.

45) A record UHF tropo reception by RMu on 16-12-77! It's the Pa-jaja SR 2 tx on ch34 with reg. PX. "NORDNYTT". The distance is about 1850 km!!

Dit was het dan, een klein stukje geschiedenis van de TV-rubriek in het Clubblad van de Benelux DX-Club. Slecht enkele namen die ik in de Clubbladen van 1972 tegenkwam tref ik nog aan in het TV-Logboek van 1986.....

De TV-ontvangsten bereikten vanaf 1972 steeds grotere afstanden. In oktober 1973 wilde niemand haast geloven dat een afstand Nederland-Finland via troposferische-DX mogelijk is. Vier jaar later werd deze afstand weer overbrugd en bleek Nederland-Estland ook mogelijk. In het TV-Logboek van 1986 is het zo langzamerhand geen bijzonderheid meer als er weer eens enkele Russen gezien zijn in de UHF band!

Precies eender zo is het gegaan met de Sporadische E. Opeens bleek DX uit het Midden-Oosten en Afrika ook mogelijk.

De F-2 laag heeft helemaal voor opschudding gezorgd. Elke TV-DX'er had gehoopt dat de F-2 laag weer in staat zou zijn tijdens het zonnevlekkenmaximum de hoge TV-frequenties te reflecteren, maar dat het zo spectaculair zou zijn had niemand verwacht.

De TV-DX'er, die net met de hobby begonnen is en op dit moment haastig zijn TV aanzet om verre ontvangsten via de F-2 laag te doen, moet ik teleurstellen. We moeten nog minstens twee jaar geduld hebben voor we deze vorm van TV-DX kunnen bedrijven, en dit is nog zelfs niet zeker. Het is namelijk ook mogelijk, dat deze TV F-2 DX zich slechts één in de circa tweentwintig jaar voordoet! Hoe zit dat dan in elkaar?

Tijdens periode's van maximale zonnevlekkenactiviteit kunnen de laagste kanalen in de VHF band afstanden van duizenden kilometers overbruggen doordat deze signalen nog net via de F-2 laag gereflecteerd kunnen worden. In de zonnevlekkenactiviteit bestaat een cyclus, waarbij eens in de circa 11 jaar een maximum bereikt wordt. De MUF (Maximum Usable Frequency) wordt het hoogst gedurende de daglichtperiode in de wintermaanden.

Zo was er een piek in 1938, dat er toen F-2 DX mogelijk was in band 1 is bekend. Er bestaat zelfs een foto van de Britse 405 lijnenvonder Alexandra Palace in Londen, die ontvangen werd in Long Island, N.Y. in de USA. Van 1948 is mij slechts bekend, dat er Noord-Zuid verbindingen mogelijk waren tot ca. 50 MHz. Van het zonnevlekkenmaximum in 1958 is meer bekend. In Amerika bemerkten Amateurs, dat hun band van 50 tot 54 MHz. "gestoord" werd door Europese TV-zenders, en dat er in Europa taxi-mobilofoons uit New York ontvangen konden worden. Tevens werd in dat jaar de BBC op kanaal B-1 ontvangen in Australië en in het zuiden van Afrika.

Van de piek 1969/70 is bekend, dat er geen F-2 ontvangsten waren in band 1. U heeft kunnen lezen (en hopelijk kunnen meemaken) dat het zonnevlekkenmaximum van 1979 genoeg F-2 DX in band 1 gaf!

Nu valt het op dat tijdens de zonnevlekkenmaxima in 1948 en 1969 er weinig gebeurd is. Een verklaring zou kunnen zijn, dat het zonnevlekkenmaximum en het aardmagnetisme beiden een invloed hebben op de hoogte van de MUF.

Het zou kunnen zijn, dat als de aardmagnetische storingen hevig zijn er géén sprake kan zijn van reflecties in de lage VHF band. Dit aardmagnetisme was hevig in 1969 en hier zit een cyclus in van circa 22 jaren.

In 1979 was er een hoge zonnevlekkenactiviteit en een geringe aardmagnetische activiteit. Idem dito in 1958 en 1938: er konden enorme afstanden in band 1 overbrugd worden.

In 1969/1970 was er een zonnevlekkenmaximum en een hevige aardmagnetische activiteit. Dit zal ook het geval zijn voor de jaren 1989 en 1990. In 1969 is er zelfs geen F-2 DX waargenomen in band 1! Zo zal er misschien ook niets waar te nemen zijn in de komende jaren 1989 en 1990..... In dat geval zullen we moeten wachten tot het jaar 2000, voor we weer wat kunnen zien. Alhoewel de stukken aardig in elkaar lijken te passen is er misschien slechts sprake van toeval. Elke TV-DX'er schrijft het liever toe aan de toeval. Hoe dan ook, over twee jaar, zult u ons allen weer zenuwachtig bij de buis treffen op zoek naar de eerste F-2 TV-DX signalen. Gelukkig kan wél iedere jaar troposferische en sporadische-E DX beoefend worden! En hiermee op we naar het volgende Jubileum van de BDXC!!

Tot slot gaat onze hartelijke dank uit naar:

Carey Taylor, Glasgow, Scotland (foto's 1,4)
HS Publications, Derby, UK (foto 2)
GVs, Ger Vissers, Breda (foto 3)
RBy, Roger Bunney, Romsey, UK (foto 4)
Erhard Schwarz, Salzwedel, DDR (f.'s 6 t/m 9)
Our special thanks to Sandor Rottenbacher, HS Publications, Roger Bunney, Erhard Schwarz en Carey Taylor for their contributions!

Sandor Rottenbacher, God--Felsö, H (foto 38)

Gösta v.d. Linden, Rotterdam (foto's 10-13/15)

Rijn Muntjewerff, M. Beemster (foto's 13, 14 en 16 t/m 25, 32 t/m 37 en 39 t/m 45)

Henny Demming, Amstelveen (f.'s 26 t/m 30)

Ron Haringa, Wormerveer, ex-RHa (foto 31)

73s de Ernst, Henny en Gösta.